

De lyse, de grønne, de fargerike

Tidsskriftets forsider har endret utseende betydelig gjennom sine 125 år. Her er noen smakebiter.

Anne Gitte Hertzberg

anne.gitte.hertzberg@legeforeningen.no

Anne Gitte Hertzberg (f. 1967) er spesialist i psykiatri og utdannet tegnerapeut. Hun er bilderedaktør i *Tidsskrift for Den norske lægeforening* fra 2003.

Tidsskriftets årganger er helt siden starten blitt bundet inn. Samtlige utgaver er å finne i flere biblioteker og i Legenes hus. Ved innbindingsprosessen ble de fleste forsider i mange år revet ut. I samlingen som er oppbevart i Tidsskriftets redaksjon, er det først fra 1973 at alle forsider er bevart. Fra perioden før dette er kun få gjenfunnet, derfor er materialgrunnlaget for denne presentasjonen ufullstendig.

Da *Tidsskrift for praktisk Medicin* ble utgitt for første gang i 1881, var forsiden lys og enkel (fig 1). Bortsett fra navneendringer var det få utseendemessige forandringer før 1945.

I forbindelse med redaksjonell omlegging etter den annen verdenskrig (1) utkom Tidsskriftet for første gang i A4-format. Også forsiden ble endret. Øverste tredel var i dypgrønt, og foreningens logo og sirlig dekor som stod i stil med nye fonter, omkranset tittelen. Det var produktannonse på resten av siden. Et eksempel på en slik forside er vist i figur 2. Året er 1959, og det reklameres for et nytt anoreksifremkallende middel til behandling av adipositas. Utover i 1960-årene ble reklamen på forsiden erstattet med innholdsfortegnelse, først delvis, så helt. Grønnfargen ble justert, det ble enklere fonter, og dekorbordene ble fjernet (fig 3, fig 4).

Inspirert av utenlandske medisinske tidsskrifter introduserte daværende redaktør Ole K. Harlem (1917–2003) i 1985 forside med illustrasjon (2). Med det ble en ny epoke i Tidsskriftets historie innledet. I motsetning til det som ble gjort i svenske *Läkartidningen*, ønsket han ikke å knytte forside-motivet til innholdet. Tvert imot ville han at forsidebildet og en tilhørende tekst inne i Tidsskriftet skulle gi en oversikt over medisinenes utvikling gjennom tidene og knytte denne utviklingen til dagens medisin. Øivind Larsen (f. 1938), professor i medisinsk historie (3), ble kontaktet. Etter

40 år med grønne forsider var Harlems idé kontroversiell. Som en mellomløsning valgte redaksjonen å ha dobbelt sett forsider i de tre første numrene etter endringen. Fra nr. 4/1985 fikk bildeforsiden stå alene.

I en artikkel i julenummeret 1998 beskrev daværende redaktør Magne Nylenna (f. 1952) alle de 420 bildeforsidene som til da hadde vært laget (4). Øivind Larsen hadde tatt mange av bildene og skrevet de fleste tekstene og hadde således satt et sterkt preg på utviklingen. Det var stor bredde i motivvalget, og det ble brukt både fotografier, faksimiler og gjengivelser av bildekunst. Det var også stor variasjon i form på bilde, bakgrunnsfarge og tekstplassering. Figur 5–7 er eksempler på forsider fra denne perioden. Fra starten var forsiden preget av historiske motiver, men etter hvert ble motivene mer allmenne. Det historiske og direkte medisinske aspektet ble mindre tydelig, bruken av kunstverk og naturmotiver økte, og koblingen mellom forsiden og innholdet i det enkelte nummer ble hyppigere. De tilhørende forsidekommentarene hadde hatt en betydelig variasjon i lengde, fra få linjer til godt over en trykkside. Tekstene hadde også endret seg. Det kunnskapsformidlende hadde veket plassen for den personlige fortelleren. «Forsiden er nå et av bladets mest karakteristiske trekk, og understreker både bladets kvalitet og tidløshet i forhold til dagsaktuelle nyhetsmedier og målet om å bygge bro mellom medisinen og de humanistiske fag,» skrev Nylenna i oppsummeringen av de 14 årene.

I januar 2003 gjennomgikk Tidsskriftet en ny redaksjonell og designmessig omlegging (5). Dette omfattet også forsiden. Omslaget ble stivere og den blanke UV-lakken ble erstattet med miljøvennlig maskinlakk. Redaksjonen ønsket å videreføre tradisjonene, men samtidig fornye det visuelle uttrykket. Forsiden fikk en fast, gjenkjennelig form. Et bilde ble beholdt som hovedelement. Bildene velges ut med tanke på både innholdsmessige og estetiske kvaliteter. Motivene skal gjenspeile fagets bredde. Forsiden, som er synlig for alle som kommer over Tidsskriftet, bør ikke kunne oppfattes som støtende, og jule- og påske-nummeret trenger ikke nødvendigvis å ha sakrale motiver. Utviklingen går i retning av at forsiden knyttes an til artikler i det

aktuelle nummeret. Starten på de fleste temaserier markeres også på forsiden. Aktuelle skribenter, de fleste leger, inviteres til å kommentere forsidebildet på fast plass på første side inne i Tidsskriftet. Fra 2003 dukket deler av innholdsfortegnelsen igjen opp på forsiden – nå i form av stikk titler. Vanligvis er bunnfargen hvit. Den brytes innimellom med mørkegrått. Jule-, påske- og sommernumrene har gjerne andre bunnfarger.

På forsiden til nr. 11/2003 (fig 8) var det et bilde fra Sør-Sudan. Dette var for å profilere medisinstudentenes humanitæraksjon – «Utrydd guineaorm!». Fotografiet var tatt av en medisinstudent. Forsiden viser til en artikkel om studentenes forberedelse til aksjonen. Figur 9 er et annet eksempel på en ny type forside: En av de vitenskapelige artiklene i nr. 20/2005 handlet om utvikling av en ny spesialkonstruert skrue til behandling av epifysiolyse. Redaksjonen fikk låne skruen og tok bilde av den, og lederen for spesialitetskomiteen i ortopedisk kirurgi skrev den ledsagende kommentaren.

Mange medisinske tidsskrifter har fortsatt innholdsfortegnelsen på forsiden, andre har illustrasjoner av varierende slag. Tidsskriftet ønsker å fastholde tanken om at hver enkelt utgave skal ha sin egen identitet. Forsiden skal gjøre leseren oppmerksom på at hun har fått et nytt nummer av Tidsskriftet i posten. Et innbydende utseende kan forhåpentligvis bidra til å øke lysten til å ha Tidsskriftet liggende fremme, lett tilgjengelig for lesing. Kanskje kan en vellykket forside bidra til at bladet også blir tatt vare på en stund etter at det er lest.

Litteratur

1. Vårt tidsskrift. Tidsskr Nor Lægeforen 1945; 65: 1.
2. Fugelli P, Nylenna M. Kunnskap er makt – og bør deles med andre. Festskrift til Ole K. Harlems 70-årsdag. Oslo: Universitetsforlaget, 1987.
3. Stenklev NC. Mannen bak forsiden. Tidsskr Nor Lægeforen 1990; 110: 2266.
4. Nylenna M. Tidsskriftets forsider. Tidsskr Nor Lægeforen 1998; 118: 4724–8.
5. Haug C. Fornyet og gjenkjennelig. Tidsskr Nor Lægeforen 2003; 123: 13.

Figur 1 Forside nr. 1/1881

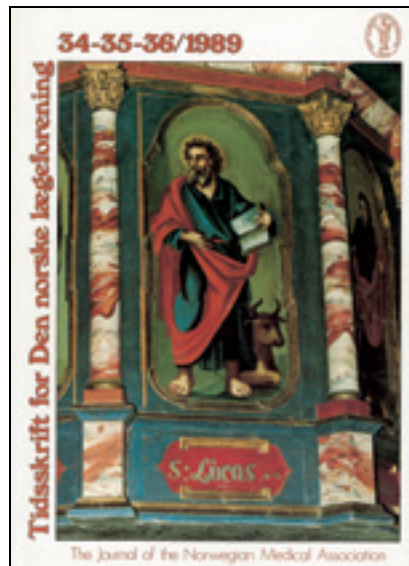
Figur 2 Forside nr. 16/1959

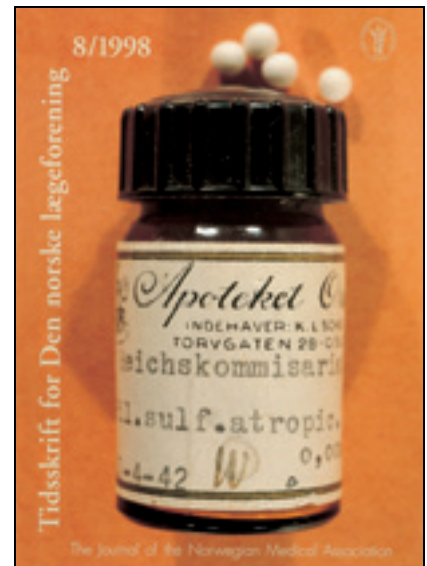
Figur 3 Forside nr. 1/1973

Figur 4 Forside nr. 14/1979

Figur 5 Forside nr. 34-35-36/1989

Figur 6 Forside nr. 8/1998

Figur 7 Forside nr. 29/2000

Figur 8 Forside nr. 11/2003

Figur 9 Forside nr. 20/2005